

УДК 378.011.3

DOI: 10.31339/2413-3329-2018-1(7)-111-115

Мачинська Наталія Ігорівна,

доктор педагогічних наук, доцент,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

**ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

У статті здійснено аналіз теоретико-практичних аспектів диверсифікації змісту педагогічної підготовки фахівців для початкової освіти, зокрема, автор подає різні визначення поняття «диверсифікація». Зазначено, що поняття охоплює різні змістові характеристики (різноманітність, різнобічний розвиток, оволодіння новими видами діяльності; розширення освітніх послуг у соціально-культурній сфері та розвиток різних видів соціокультурних установ додаткової освіти); показано, що процес диверсифікації системи педагогічної освіти може мати позитивну динаміку при дотриманні чітко визначених умов: фундаменталізація освіти, наступність та інтеграція, завершеність і повнота освіти, доступність, відкритість та мобільність; рівні, ступеневість, розмаїття функцій та напрямів освітньої системи.

**Ключові слова:** педагогічна освіта, педагогічна підготовка, диверсифікація змісту освіти, освітня політика.

**Постановка проблеми.** Вища освіта зазнає значних змін, що трансформують її, змінюючи як змістове наповнення, так і методичний інструментарій його реалізації. Очікувані зміни відбуваються на всіх рівнях: на рівні навчальних аудиторій у взаємодії викладач-студент, на рівні закладів вищої освіти через систему навчально-методичного забезпечення, на державному та світовому рівнях.

Перехід суспільства до постіндустріального етапу розвитку супроводжується появою складних за змістом педагогічних проблем. Їх вирішення можливе шляхом об'єднання зусиль усіх педагогічних шкіл тільки на основі використання потенціалу всіх освітніх систем, які, разом з тим, проходять процес диверсифікації. Як багато інших суспільних інституцій освіта стає все більш відкритою для міжнародної співпраці. І якщо раніше процес інтернаціоналізації в освіті йшов мов би слідом за його розвитком в економіці, то сьогодні все більш очевидним стає необхідність диверсифікації та випереджаючого розвитку в сфері освіти. Таке твердження ґрунтується на величезному потенціалі, створеному науково-технічним прогресом, на зростанні ролі науки в суспільстві майбутнього, на неминучості становлення та розвитку принципово нових та глобальних механізмів життєдіяльності людського співтовариства. Під впливом масштабних політико-економічних змін, які відбуваються в суспільстві, еволюції цілісних систем багатьох країн, а також перед неминучістю глобальних викликів людству сучасна освіта набуває все більше загальносвітового характеру.

Як зазначає Н.Л. Губерська, процес становлення та розвитку вітчизняної системи вищої освіти відзначається надзвичайною складністю і суперечливістю, адже він відбувається як в умовах кардинальної трансформації політичної, соціально-економічної та культурної сфер життя українського суспільства, так і під впливом цілої низки загальносвітових тенденцій розвитку вищої освіти, що вимагає від держави постійного перегляду та корегування національної стратегії розвитку вищої освіти. Забезпеченню належної якості та конкурентоспроможності національної вищої освіти на європейському освітньому просторі сприятиме вдосконалення адміністративно-правового забезпечення відносин у даній сфері відповідно до сучасних міжнародних стандартів та реалізація відповідної державної політики. Основні засади державної освітньої політики, закріплені у Національній Доктрині розвитку освіти та Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., передбачають реалізацію цілої низки заходів щодо реформування системи вищої освіти в Україні у нових соціально-економічних умовах з урахуванням загальносвітових (загальноцивілізаційних) тенденцій розвитку системи вищої освіти. Вдосконалення національної системи вищої освіти, її інтеграція у світовий освітній простір передбачає побудову ефективної моделі державної освітньої політики, здатної забезпечити підвищення якості освітніх послуг; впровадження інноваційних педагогічних систем; рівний доступ усіх громадян до якісної освіти, можливостей і свободи вибору в освіті; модернізацію змісту освіти та її організацію відповідно до сучасних світових тенденцій і вимог ринку праці; забезпечення безперервності освіти та навчання

протягом усього життя, розвитку державно-громадської моделі управління вищою освітою та ін. [3].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У сучасних умовах світової освіти характеризує принцип диверсифікації, який визначає розвиток нових, не властивих раніше системі якостей і функцій. У контексті нашого дослідження ми акцентуємо увагу на професійній підготовці фахівців початкової освіти, оскільки впровадження Концепції Нової української школи передбачає оновлення змісту, форм і методів організації навчально-виховного процесу у початковій школі, що значною мірою буде залежати від рівня сформованості професійних компетентностей фахівців початкової освіти.

Термін «диверсифікація» своїми коріннями сягає в економіку, що ще раз підкреслює наскільки педагогічна освіта тісно пов'язана з різними галузями суспільства. В основі соціально-економічного і духовного розвитку сучасного вітчизняного суспільства лежать освіта і культура, які прийняті людьми як спосіб орієнтації в процесі життєдіяльності за допомогою символів, цінностей, норм, правил, звичаїв та ін.

Одним з пріоритетних показників соціально-економічного та соціально-політичного зростання суспільства виступає рівень розвитку соціально-культурної сфери як найважливіший компонент якості життєдіяльності людини. Розвиток культури, освіти та інших соціальних сфер сприяє не тільки переходу особи на більш високий рівень розвитку, але й набуває рис одного з основоположних принципів становлення гуманістичної особистості.

Право на освіту – одне із фундаментальних прав людини. Декларація прав людини, проголошена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року так трактує право на освіту (ст.26):

1. Кожна людина має право на освіту. Освіта повинна бути безкоштовною, принаймні початкова та загальна. Початкова освіта повинна бути обов'язковою. Технічна та професійна освіти повинні бути загальнодоступними, а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного.

2. Освіта повинна бути спрямована на забезпечення повноцінного розвитку людської особистості та збільшення поваги до прав людини та основних її свобод. Освіта повинна сприяти взаєморозумінню, терпимості та дружбі між релігійними групами й повинна сприяти діяльності ООН щодо підтримки миру.

3. Батьки мають пріоритетне право вибору типу освіти та навчального закладу для своїх неповнолітніх дітей [4].

У сучасних умовах модернізації та гуманізації суспільства, переходу його на новий соціально значимий рівень спостерігається криза ціннісної системи особистості: минулий досвід знецінюється, все важче стає сприймати і пояснювати навколишній світ з позицій існуючих норм культури, сприймати в єдності освітні та соціокультурні канони. У зв'язку з цим виникає потреба у створенні якісно нової системи соціокультурної освіти особистості та виявленні особливостей диверсифікації змісту освіти ступеневої професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців.

Побудова системи ступеневої педагогічної освіти в соціально-культурній сфері як галузі формування, розвитку і

вдосконалення особистості, забезпечує створення для індивіда об'єктивних умов для розширення знань, збагачення досвіду, оволодіння способами пізнавальної, практичної та соціально-культурної діяльності, що дозволяють йому реалізувати свій творчий потенціал.

**Мета статті:** здійснити теоретичний аналіз проблеми диверсифікації змісту педагогічної підготовки фахівців для початкової освіти та запропонувати шляхи для його практичної реалізації.

**Результати дослідження.** Поняття «диверсифікації» саме зараз набуває активного використання, означений термін у буквальному перекладі з новолатинської означає – «зміна», «різноманітність», «робити» [8, с.83].

Семантичний аналіз підходів до поняття «диверсифікація» показує, що дане поняття знайшло своє застосування в міжпредметних галузях, отримавши, відповідно, специфічне тлумачення. Так, поняття «диверсифікація» в лінгвістиці використовується для характеристики різноманітності лексичного складу мови, як показника культури мови, у політичній лексиці трактується як державна політика, спрямована на створення сучасної структури національного комплексу: комплексний багатогалузевий розвиток.

В освіті термін «диверсифікація» охоплює різноманітність, різнобічний розвиток, розширення видів надання освітніх послуг, оволодіння новими видами діяльності, не властивих раніше даній галузі. Завдяки диверсифікації з'явилася можливість орієнтувати вищу школу на «лідтримку істотних відмінностей у програмах і функціях вищих навчальних закладів відповідно до різноманітних соціально-культурних та соціально-економічних потреб суспільства» [5, с. 282].

Аналіз підходів до виявлення поняття «диверсифікація», його об'єктів, мети, змісту та кінцевого результату дозволяє розглядати диверсифікацію в освіті у двох формах: горизонтальній (розширення освітніх послуг у соціально-культурній сфері) та вертикальній (розвиток різних видів соціокультурних установ додаткової освіти).

У контексті горизонтальної диверсифікації дослідники визначають три тенденції побудови освітньої системи:

- створення нових державних освітніх установ;
- структурна диверсифікація державних освітніх установ;
- створення приватних, комерційних і некомерційних освітніх закладів різного типу.

Вертикальна диверсифікація полягає в розширенні спектру якості освітніх послуг, а також у використанні нових освітніх технологій [7].

Самостійного значення термін «диверсифікація в освіті» набуває в дослідженнях В. Байденко, який зазначає, що під диверсифікацією освіти доцільно розуміти глобалізований процес, у межах якого повинен відбутися відхід від традиційних конструкцій освітніх систем, від принципу унітарності та уніфікованості їх побудови (включаючи зміст освітніх програм, види і типи яких реалізуються навчальними закладами, органами управління освітою) і який доцільно розглядати як: категорію філософії, один із напрямів (тенденцій) реформування освіти, принцип сучасної освітньої політики, іманентну характеристику сучасних освітніх систем та академічної культури [2].

Ф. Альбах стверджує, що диверсифікація освіти передбачає ... створення нових типів навчальних закладів для задоволення нових потреб ... це найважливіша тенденція останніх років, яка визначатиме формування академічної системи [1].

Як зазначає А.В. Смірнов, у процесі диверсифікації можливе створення більш гнучкої системи освіти, здатної реагувати на будь-які акти у сфері кон'юнктури ринку праці і розглядає її як фактор згладжування доступу до престижної університетської освіти і спосіб удосконалення самої системи освіти [10].

Деякі дослідники розглядають диверсифікацію через аналіз термінів, зміст і методів навчання, як альтернативу традиційній освіті у контексті удосконалення освітнього процесу, який створює

для особистості не тільки об'єктивні умови розширення базових знань, збагачення досвіду, оволодіння способами пізнавальної, практичної та соціальної діяльності, але і сприяє духовно-моральному, творчо-активному та соціально-значимому її становленню [2; 5].

У зв'язку з цим диверсифікація змісту освіти підготовки майбутніх фахівців освіти може визначитися як загально-педагогічний принцип розвитку системи ступеневої освіти в соціально-культурній сфері, реалізація якої сформує умови для запровадження різноманіття освітніх технологій, які повинні забезпечити різні варіанти освітніх програм з урахуванням індивідуальних здібностей, можливостей і потреб індивіда, що стане необхідною умовою формування фахівця освіти нового типу.

У сучасних умовах все більшої актуальності набувають дослідження виявлення орієнтирів впливу ступеневої педагогічної освіти в професійній сфері на формування, цілеспрямований розвиток і вдосконалення особистості продовж усього життя. Ми стверджуємо, що диверсифікація повинна сприяти побудові нової системи ступеневої педагогічної освіти, яка сприятиме створенню інноваційного освітнього простору. Побудова нової системи можлива за умови інтеграції принципів диверсифікації в освітній процес, а саме:

- гуманізація освіти як процес і результат інкультурації особистості;
- демократизація освіти як можливість реалізації вільної, творчо-активної особистості;
- творчий характер освіти як необхідна умова духовно-моральної та соціально-значимої особистості;
- доступність освітньої системи;
- неперервність освіти.

Чинники диверсифікації змісту освіти професійної підготовки майбутніх фахівців освіти Є. О. Співаковська поділяє на макро - та мікрочинники [11].

До макрочинників належать: масштабність соціально-економічних і соціально-демографічних змін у соціумі; прискорення темпів розвитку соціокультурного суспільства; проведення цілеспрямованої політики щодо організації освіти в соціально-культурній сфері; розширення освітніх можливостей в соціально-культурній сфері; наукові досягнення в соціально-гуманітарній галузі; зростаюча конкуренція на ринку соціокультурних послуг; механізми державного фінансування освіти в соціально-культурній сфері, залучення позабюджетних коштів.

Мікрочинники, на думку дослідниці, включають в себе: соціокультурну компетентність на різних освітніх рівнях; потребу у формуванні якісно нового рівня мислення та інноваційного стилю життєдіяльності; системну стійкість і стабільність функціонування соціокультурних установ, здатних до саморозвитку; модернізацію змістовно-технологічного забезпечення в соціально-культурній діяльності [11].

Спираючись на визначені чинники доцільно зазначити, що процес диверсифікації змісту педагогічної освіти фахівців для початкової освіти передбачає здійснення структурно-змістових змін системи ступеневої педагогічної освіти; надання самостійності у добірї освітніх програм відповідно до запитів соціуму; розробку та введення відповідних інноваційних технологій соціально-культурної діяльності, що охоплюють основні ціннісно-орієнтовані напрями життєдіяльності особистості. Все це дозволяє створити сприятливі умови для формування духовно-моральної, творчо-активної й соціально-значущої особистості вчителя початкової школи.

Диверсифікація системи ступеневої педагогічної освіти підготовки майбутніх фахівців початкової освіти являє собою одне з соціально-освітніх явищ, що характеризують сучасний період розвитку соціуму. Як зазначає А. М. Новиков, сучасні особливості розвитку суспільства пов'язані з пошуком шляхів виходу суспільства з кризи, з формуванням нової освітньої парадигми, орієнтованої не на виробництво, а на гуманізацію особистості; з

підвищенням ступеня гнучкості системи неперервної освіти в соціально-культурній сфері, її здатності до швидкої перебудови, обліку збільшених вимог соціуму до результатів соціально-культурної діяльності [9].

Основними елементами диверсифікаційної системи педагогічної освіти в соціально-культурній сфері виступають цілі і зміст освіти, методи, технології, організаційні форми, змістовно-структурні зв'язки освітніх рівнів та їх взаємодія, які реалізуються за допомогою соціально-культурної діяльності. Дослідження проблеми диверсифікації змісту ступеневої педагогічної освіти в соціально-культурній сфері ми провели на основі системного, ресурсного та особистісно-компетентнісного підходів.

Системний підхід до вивчення будь-яких процесів передбачає виявлення та аналіз відносин, зв'язків і взаємодій цих елементів на різних освітніх рівнях і дозволяє розглянути ці елементи взаємопов'язано, встановити закономірності функціонування і розвитку на певних етапах становлення гуманістичної особистості як самих елементів, так і системи в цілому.

Ресурсний підхід передбачає комплексну оцінку соціально-культурної діяльності, досягнень соціально-значущих якостей особистості, груп і суспільства в цілому. Диверсифікація базується на нормативно-правовому, адміністративному, інституційному, середовищному, фінансовому, кадровому, інформаційному ресурсах. Інтегративне використання ресурсів призводить до оптимізації освітньої функції соціально-культурної діяльності.

Особистісно-компетентнісний підхід визначає формування індивідуально-професійних компетенцій, які забезпечують становлення та розвиток особи кожного фахівця в умовах закладу вищої освіти, формування готовності до професійного зростання впродовж життя.

Таким чином, диверсифікація системи педагогічної освіти в соціально-культурній сфері розглядається нами як розширення сумативної ієрархічної системи освіти, що пов'язано з формуванням нової парадигми освітньої функції соціальної діяльності, що забезпечує конкурентну перевагу професійній, здатної до адекватної відповіді особистості на духовні запити суспільства і культурні потреби соціуму.

Аналіз теоретичних джерел та наукових розвідок означеної нами проблеми дає можливість стверджувати, що процес диверсифікації системи педагогічної освіти може мати позитивну динаміку якщо:

- змістовно-технологічний компонент диверсифікації соціально-освітніх послуг забезпечує цільову і змістовну наступність всіх етапів навчання;
- організація процесу диверсифікації реалізується відповідно до освітньої функції соціально-культурної діяльності;
- наукове, навчально-методичне забезпечення сучасного освітнього середовища здійснюється на основі використання організаційних форм, методів, засобів і технологій соціально-культурної діяльності;
- сформована єдина система моніторингу якості соціально-освітніх послуг;
- забезпечена особистісно-діяльнісна спрямованість освітнього процесу в соціально-культурній сфері, його глибина та інтенсивність;
- задіяні всі ресурсні потенціали університетського комплексу і функціонують варіативні служби (науково-дослідні, науково-методичні, діагностико-моніторингові, адаптаційні та ін.) супроводу становлення та розвитку особистості.

Теоретичний аналіз наукових досліджень з проблеми диверсифікації змісту освіти в умовах ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти та набутий практичний досвід дають нам можливість сформулювати певні умови диверсифікації змісту освітніх програм, які забезпечують реалізацію змісту освіти в умовах закладу вищої освіти. Проаналізуємо їх, ілюструючи практичними показниками та здобутками.

1. *Фундаменталізація освіти*, яка передбачає поглиблену

теоретичну, загальноосвітню, загальнонаукову, загально професійну підготовку студентів та розширення спеціалізації їх професійної підготовки (нормативний цикл навчальних дисциплін (цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки, цикл професійної та практичної підготовки, цикл вибіркових навчальних дисциплін) забезпечує формування у студентів різних груп компетентностей).

2. *Наступність та інтеграція*, що дозволить застосовувати раніше вивчений навчальний матеріал і вільно будувати освітній ланцюжок, вибираючи індивідуальні освітні програми, які будуть враховувати можливості та здібності кожного студента, спираючись на базові знання та уміння (спираючись на принцип інтеграції навчальних дисциплін – Концепція Нової української школи – передбачено запровадження в освітню програму підготовки фахівців спеціальності «Початкова освіта» навчальної дисципліни «Методика інтегрованого навчання», що ґрунтується на отриманих знаннях різних методик початкової освіти та передбачає формування у студентів досвіду інтегрування різних предметів, різних тем, різних технологій для отримання максимально позитивного результату) [12].

3. *Завершеність і повнота* забезпечують засвоєння освітньої програми відповідного рівня та змісту. Завершеність і повнота освіти передбачають отримання студентами цілісної підготовки до майбутньої професійної діяльності, яка охоплює наявність усього комплексу необхідних знань, умінь і навичок для успішного виконання професійних функцій. Така цілісна підготовка передбачає не лише готовність до виконання професійних функцій, але й певний рівень інтелектуального розвитку (найкращий приклад – організація наскрізної педагогічної практики).

4. *Доступність* – дозволяє здійснити вибір освітньої програми відповідно до індивідуальних можливостей та здібностей особистості (навчальний цикл професійної підготовки бакалаврат-магістратура дає можливість перехресного вступу; так, н-д, випускники спеціальності «Початкова освіта», освітнього рівня бакалавр, мають змогу продовжити навчання на освітньому рівні «магістр» вже спеціальності «Дошкільна освіта») [12].

5. *Відкритість та мобільність* – даючи можливість особистості підвищувати свій освітній і професійний рівень, забезпечуючи вибір власної індивідуальної траєкторії в освітньому просторі (одна із можливостей для студентів спеціальності «Початкова освіта» - навчання в Університетському коледжі педагогічної освіти у Відні (Австрія) в рамках програми Erasmus+, на прикладі діяльності факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка).

6. Рівні, ступеневість, розмаїття функцій та напрямів, які дозволяють як окремі особистості, так і освітньому закладу сформувати власну освітню систему. Дана умова дозволить зміст ступеневої педагогічної освіти зробити більш розмаїтим, що розширить можливості освітнього закладу, зробить його більш незалежним і самостійним в умовах появи та розвитку конкуренції у світі освітніх послуг (для студентів спеціальності «Початкова освіта» існують дві спеціалізації на освітньому рівні «бакалавр (вчитель англійської мови в початковій школі та асистент вчителя в інклюзивному освітньому середовищі) та освітньому рівні «магістр» - методист закладу дошкільної освіти) [12].

Сьогодні важливими повинні бути матеріальні та інтелектуальні інвестиції в освіту, адже саме від цього залежить освіченість сучасної молоді, яка буде визначати соціальну дійсність через 10-15 років. Державна освітня політика, як зазначає Марселу Кнобель, має бути сформована таким чином, щоб забезпечувати підвищення доступності вищої освіти, створення та підтримку надійної системи контролю якості, стимулювання багатопрофільних вишів і розробку нових, справедливих механізмів розподілу фінансування. Сдине рішення відшукати складно, проте важливо знайти відповідний баланс між рівнем фінансування, доступності та якості освіти. У тривалій віддаленій перспективі система вищої освіти, яка стабільно розвивається – це запорука економічної та соціальної стійкості будь-якої країни [6].

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Таким чином, диверсифікація змісту педагогічної підготовки – це розширення системи ступеневої освіти, пов'язане з формуванням нової парадигми освітньої функції соціально-культурної діяльності, що забезпечує конкурентну перевагу професійній, здатній до адекватної відповіді особистості на духовні запити суспільства і

культурні потреби соціуму. Перспективу подальших наукових досліджень вбачаємо у розробці інтегрованих навчальних курсів для підготовки фахівців спеціальності «Початкова освіта», а також у розширенні спектру напрямів професійного зростання вчителів-практиків з урахуванням сучасних тенденцій оновлення змісту освіти на початковому етапі навчання школярів.

#### Список використаних джерел

1. Альтбах Ф.Д. Модели развития высшего образования в предверии 2000 г. // Ф.Д. Альтбах / Перспективы: вопросы образования, 1992, № 3. – С.40-58.
2. Байденко В.И. Диверсифікація середнього професійного освіти: сутність, умови, шляхи реалізації: автореф. дисс. на соиск. уч. ст.-ни к.пед.н. – Москва, 1995. – 22 с.
3. Губерська Н.Л. Сучасний стан та тенденції розвитку державної політики у сфері вищої освіти в Україні / Н.Л. Губерська // Право і громадянське суспільство: науковий журнал | електронне видання [Електронний ресурс]: Режим доступу // <http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-6-2014/item/154-suchasnyi-stan-ta-tendentsii-rozvytku-derzhavnoi-polityky-u-sferi-vyshchoi-osvity-v-ukraini-huberska-n-l>
4. Загальна Декларація прав людини // [Електронний ресурс]: Режим доступу // [http://www.irs.in.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=82%3A1&catid=47%3Aun&Itemid=74&lang=uk](http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=82%3A1&catid=47%3Aun&Itemid=74&lang=uk)
5. Жерноклеєв І. Диверсифікація змісту підготовки майбутніх учителів технологій у країнах Північної Європи // Ігор Жерноклеєв / Проблеми підготовки сучасного вчителя – № 10 (Ч.1), 2014. – С.280-285.
6. Кнобель Марселю. Поддержание качества высшего образования в условиях массовизации: возможно ли Это? / Марселю Кнобель. – Международное высшее образование, В.80, 2015. – С.15.
7. Краевский В.В., Полонский В.М. Методология для педагога: теория и практика: учебное пособие // В.В. Краевский, В.М. Полонский. – Москва: Педагогическое общество России, 2001. – 271 с.
8. Ломакина Т.Ю. Современный принцип развития непрерывного образования / Т.Ю. Ломакина. – М.: Наука, 2006. 221 с.
9. Новиков А.М. Базовое профессиональное образование: проблемы интеграции // А.М.Новиков – [Электронный ресурс] //Режим доступа:[http://www.anovikov.ru/artikle/kach\\_bpo.pdf](http://www.anovikov.ru/artikle/kach_bpo.pdf)
10. Смирнов А.В. Теоретические подходы к образовательным кластерам в системе профессионального образования / А.В. Смирнов // Психология, социология и педагогика, 2012., № 12 [Электронный ресурс] //Режим доступа: <http://psychology.snauka.ru/2012/12/1456>.
11. Співаковська Є.О. Теоретичні та методичні основи підготовки майбутнього вчителя гуманітарних спеціальностей до професійної діяльності в полісуб'єктному навчальному середовищі / Є.О. Співаковська // Дисер. на здобуття ... докт. педаг. наук, спеціальність 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Тернопіль, 2016. – 474 с. // [Електронний ресурс]: Режим доступу // [http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-04/dis\\_Spivakovska%20Ye.%D0%9E..pdf](http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-04/dis_Spivakovska%20Ye.%D0%9E..pdf)
12. Факультет педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка: Офіційний сайт // [Електронний ресурс]: Режим доступу // <http://pedagogy.lnu.edu.ua/about/departments>

#### References

1. Altbakh F.D. Modely razvytiya vyssheho obrazovaniya v predveryy 2000 h. // F.D. Altbakh / Perspektivy: voprosy obrazovaniya, 1992, № 3. – S.40-58.
2. Baidenko V.Y. Dyversyfykatsiya sredneho professyonalnoho obrazovaniya: sushchnost, usloviya, puty realizatsyy: avtoref. dyss. na soysk. uch. st.-ny k.ped.n. – Moskva, 1995. – 22 s.
3. Huberska N.L. Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku derzhavnoi polityky u sferi vyshchoi osvity v Ukraini / N.L. Huberska // Pravo i hromadianske suspilstvo: naukovyi zhurnal | elektronne vydannia [Elektronnyi resurs]: Rezhym dostupu // <http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-6-2014/item/154-suchasnyi-stan-ta-tendentsii-rozvytku-derzhavnoi-polityky-u-sferi-vyshchoi-osvity-v-ukraini-huberska-n-l>
4. Zahalna Deklaratsiia prav liudyny // [Elektronnyi resurs]: Rezhym dostupu // [http://www.irs.in.ua/index.php?option=com\\_content&view=article&id=82%3A1&catid=47%3Aun&Itemid=74&lang=uk](http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=82%3A1&catid=47%3Aun&Itemid=74&lang=uk)
5. Zhernoklieiev I. Dyversyfykatsiia zmistu pidhotovky maibutnikh uchyteliv tekhnolohii u krainakh Pivnichnoi Yevropy // Ihor Zhernoklieiev / Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – № 10 (Ch.1), 2014. – S.280-285.
6. Knobel Marselu. Podderzhanye kachestva vyssheho obrazovaniya v usloviyakh massovyzatsyy: vozmozhno ly eto? / Marselu Knobel. – Mezhdunarodnoe vysshee obrazovanye, V.80, 2015. – S.15.
7. Kraevskiy V.V., Polonskiy V.M. Metodolohiya dlia pedahoha: teoriya y praktyka: uchebnoe posobyie // V.V. Kraevskiy, V.M. Polonskiy. – Moskva: Pedahohicheskoe obshchestvo Rossyy, 2001. – 271 s.
8. Lomakyna T.Y. Sovremenniy pryntsyyp razvytiya nepreryvnoho obrazovaniya / T.Y. Lomakyna. – M.: Nauka, 2006. – 221 s.
9. Novykov A.M. Bazovoe professyonalnoe obrazovanye: problemy yntehratsyy // A.M. Novykov – [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupa: [http://www.anovikov.ru/artikle/kach\\_bpo.pdf](http://www.anovikov.ru/artikle/kach_bpo.pdf)
10. Smyrnov A.V. Teoreticheskiye podkhody k obrazovatelnykh klasteram v sisteme professyonalnoho obrazovaniya / A.V. Smyrnov // Psykholohiya, sotsyolohiya u pedahohyka, 2012., № 12 [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupa: <http://psychology.snauka.ru/2012/12/1456>.
11. Spivakovska E.O. Teoretichni ta metodychni osnovy pidhotovky maibutnoho vchytelia humanitarnykh spetsialnostei do profesiinoi diialnosti v polisubiektnomu navchalnomu sredovyskhi / Ye.O. Spivakovska // Dyser. na zdobuttia ... dokt. pedah. nauk, spetsialnist 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesiinoi osvity. – Ternopil, 2016. – 474 s. // [Elektronnyi resurs]: Rezhym dostupu // [http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-04/dis\\_Spivakovska%20Ye.%D0%9E..pdf](http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-04/dis_Spivakovska%20Ye.%D0%9E..pdf)
12. Fakultet pedahohichnoi osvity Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka: Ofitsiyniy sait // [Elektronnyi resurs]: Rezhym dostupu // <http://pedagogy.lnu.edu.ua/about/departments/>

*В статті проаналізовані теоретико-практичні аспекти диверсифікації змісту педагогічної підготовки фахівців початкової освіти, зокрема, автор пропонує різні визначення поняття «диверсифікація». Зазначено, що поняття охоплює різні смислові характеристики (різноманітність, різностороннє розвиток, оволодіння новими видами*

деятельности; расширение образовательных услуг в социально-культурной среде и развитие различных видов социокультурных учреждений дополнительного образования); показано, что процесс диверсификации системы педагогического образования может иметь положительную динамику при соблюдении четко определенных условий: фундаментализация образования, преемственность и интеграция, завершенность и полнота образования, доступность, открытость и мобильность; уровни, ступенчатость, разнообразие функций и направлений образовательной системы.

**Ключевые слова:** педагогическое образование, педагогическая подготовка, диверсификация содержания образования, образовательная политика.

*The analysis of theoretical and practical aspects of diversification of the content of teacher training for primary education is carried out. The author suggests an analysis of various definitions of the concept of "diversification". This concept covers such key aspects as: diversity, multi-dimensional development, expansion of the types of educational services, the acquisition of new activities that are not characteristic of the industry in the past; the expansion of educational services in the socio-cultural sphere and the development of various types of socio-cultural institutions of additional education. The semantic analysis of approaches to the concept of "diversification" shows that this concept has found its application in interdisciplinary branches, having received a specific interpretation in linguistics, in political vocabulary, in pedagogical education. The analysis of approaches to the discovery of the concept of "diversification" allows us to consider diversification in education in two forms: horizontal and vertical. In the context of horizontal diversification, researchers identify the following trends in the construction of an educational system: the creation of new state educational institutions; structural diversification of state educational institutions; creation of private, commercial and non-profit educational institutions of different types. Vertical diversification is to expand the spectrum and quality of educational services, to use new educational technologies. It is shown that the process of diversification of the system of pedagogical education can have a positive dynamics under the following conditions: the content-technological component provides the target and meaningful continuity of all stages of training; organization of the process of diversification is implemented in accordance with the educational function of socio-cultural activities; scientific, educational and methodological support of the modern educational environment is carried out on the basis of the use of organizational forms, methods, means and technology of socio-cultural activity; a unified system for monitoring the quality of social and educational services has been formed; Personality-activity orientation of the educational process in the socio-cultural sphere, its depth and intensity is ensured; all resource potentials of the university complex are involved and variational services are supported by the formation and development of a specialist of elementary education. Some conditions for diversifying the contents of educational programs for the preparation of specialists for primary education have been formed: fundamentalization of education, continuity and integration, completeness and completeness of education, accessibility, openness and mobility; levels, degree, variety of functions and directions of the educational system.*

**Key words:** pedagogical education, pedagogical preparation, diversification of educational content, educational policy.

УДК 372.011.3-051:37.015.31:74

DOI: 10.31339/2413-3329-2018-1(7)-115-118

Микуліна Антоніна Костянтинівна,

старший викладач,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

## РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

*У статті обґрунтована необхідність розвитку естетичної культури майбутніх педагогів засобами образотворчого мистецтва. Зроблено аналіз наукових досліджень з проблеми, розроблена модель розвитку естетичної культури у студентів педагогічних спеціальностей, розкриті особливості сприймання творів образотворчого мистецтва та вплив різних форм організації навчального процесу у ЗВО на розвиток естетичної культури майбутніх педагогів.*

**Ключові слова:** естетичне виховання, естетична культура, художньо-естетична діяльність, образотворче мистецтво.

**Постановка проблеми.** Завдання корінного поліпшення системи вищої освіти, якості підготовки фахівців-професіоналів у своїй сфері має фундаментальне значення для майбутнього країни. Одним із пріоритетних напрямків модернізації системи освіти в Україні є формування культури майбутнього педагога.

Розв'язання проблем формування культури кожної людини, і насамперед майбутніх педагогів, стає гостро актуальним. Як зауважують дослідники, лише через освоєння й перетворення у свій внутрішній світ історично виробленого багатства художньої культури людський індивід «стає емоційно багатим, здатним глибоко, сильно й тонко почувати і переживати» [1, с.153]. В основі побудови нової системи освіти є творча цілісна особистість зі сформованою естетичною культурою, діалектичний процес формування якої складний і суперечливий.

Естетичне виховання найтісніше пов'язане з культурним життям кожного народу. З одного боку, воно є відображенням культурного прогресу нації, її традицій, а з другого – воно стимулює розвиток культури народу, активно впливає на створення нових духовних цінностей, підтримує, підсилює інтерес до творів мистецтва, пам'яток історії і культури народу, до національних звичаїв та обрядів, тим самим невинно стимулюючи розвиток нації, держави. Активна взаємодія національних культур ефективно впливає на єдність і гармонію, різнобічність і різноманітність усєї системи естетичного виховання. Таким чином, естетичне виховання покликане в сучасних умовах бути активною складовою у системі

суспільства і його культури, засобом гармонізації соціальних і міжособистісних відносин, сприяння суспільному консенсусу, духовної організації творчих сил суспільства і кожної людини для створення передумов прогресивного розвитку нашого суспільства.

Естетичне виховання покликане формувати свідомість та самосвідомість сучасної молоді у дусі приязні та поваги, товаришськості і дружби, передбачаючи взаємодію культур, подолання національної обмеженості естетичного сприймання, підвищення культури міжнаціональних відносин [2, с. 6].

Сучасна підготовка студентів педагогічних факультетів спрямована на оволодіння знаннями та вміннями з окремих спеціальних дисциплін. Аналіз педагогічної практики свідчить, що студенти не завжди підготовлені до творчого вирішення естетико-виховних завдань, використанні власного художньо-естетичного досвіду в навчально-виховному процесі. Це зумовлено тим, що знання і вміння в цій сфері підготовки розглядаються як другорядні і не усвідомлюються студентами як професійно значущі. На жаль, у навчально-виховному процесі ЗВО існує тенденція: вивчення образотворчого мистецтва є самоціллю. Воно орієнтовано, насамперед, на формування в студентів суто теоретичних знань про образотворче мистецтво на основі формального аналізу художніх творів. Цей підхід не забезпечує розвитку інтересу й поваги до народних традицій, не сприяє активізації художньо-естетичної діяльності та формуванню національної самосвідомості майбутніх педагогів [7, с. 51].